

дитячих закладах методами арт-терапії. Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. Випуск 11, 2018.

5. Томчук С.М., Томчук М.І. Психологія тривоги, страху та агресії особистості в освітньому процесі : монографія. Вінниця : КВНЗ «ВАНО», 2018.

УДК 37 (09): 37.013.42

Педагогічні науки

ПРЕДМЕТ ПОЛІТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ В НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ

Зайченко Н.І.,

доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка м. Чернігів, Україна

Іспанський науковець Лоренсо Лузуріага (Lorenzo Luzuriaga Medina) (1889–1959) висвітленню проблематики політичної педагогіки присвятив не одну публікацію. Найбільш ґрунтовно предмет політичної педагогіки розкрито ним у монографії “Соціальна і політична педагогіка” (Буенос-Айрес, 1958).

На погляд Л. Лузуріаги, політична педагогіка спрямована на дослідження відношення “виховання – держава” [1, с. 102]. Як наука, політична педагогіка спирається на ідеї мислителів про державу та виховання. Давньогрецькі філософи Платон і Аристотель визначали виховання як основу держави й політики. Політична педагогіка охоплює “коло різних питань, котрі стосуються виховання в державі” [1, с. 106].

Пояснюючи функції педагогіки і політики у виховній галузі, Л. Лузуріага стверджував, що педагогіка визначає цілі і способи виховання, а політика – слугує їхньому впровадженню у життя. Сама по собі політика не створює нічого стосовно виховання, вона однак вможливує здійснення в реальності того, що пропонують мислителі та педагоги [1, с. 104].

Указував Л. Лузуріага й на те, що політична педагогіка спрямована на розв'язання специфічних проблем у виховній галузі, зокрема, питань, пов'язаних із церковним та державним втручанням в освітню сферу, визначенням співвідношення між державною і приватною освітою тощо [1, с. 105].

Становлення політичної педагогіки як самостійного напрямку наукової педагогіки було обумовлено розвиненням національної освіти в різних країнах та закріпленням в основних законодавчих актах права на освіту громадян цих країн. Починаючи з часів Французької революції, утверджувалася практика включення до реформаторських програм і проєктів різними політичними партіями та групами питань стосовно освітньої сфери. Протягом ХІХ століття в країнах Європи і США між політичними силами (наприклад, між політичними партіями консерваторів і демократів) точилася боротьба за вплив на народну освіту [1, с. 128].

Лоренсо Лузуріага акцентував увагу на тому, що освітня політика в країні визначається насамперед тим, до якого політичного спектру належать ті чи інші урядові сили. Так, консервативна освітня політика не допускає жодних новацій на кшталт школи активної, автономії учнів, спільного навчання дівчат та хлопців; захищає авторитарну дисципліну в освітніх закладах. За приклад консервативної освітньої політики в історії Франції Л. Лузуріага наводив наполеонівський березневий указ 1808 року, в якому проголошувалися як принципи виховної системи “заповіді католицької релігії і вірність імператорові, імперській монархії та династії Наполеонів” [1, с. 131].

Ліберальна освітня політика орієнтується на свободу при фундації освітньо-виховних установ, урахує інтереси політичної, релігійної і суспільної меншості в організації освіти. Вона виключає догматичне навчання в школах релігії, а також політично-партійних доктрин будь-якого толку, хоча допускає і релігійне, і громадянське виховання. Прикладом ліберальної освітньої політики Л. Лузуріага називав французький закон про початкову освіту 1833 року, автором якого був міністр Гізо [1, с. 132–133].

Найбільш ґрунтовно ліберальну політику в галузі освіти, на його думку, проводить Велика Британія. “Країна останньою визнала втручання держави в навчання. У той час, як у Європі державна освіта поширилася ще в ХІХ столітті, в Англії вона не досягла свого розвитку й організації досі. Освіта була там, головним чином, справою суспільства, місцевих інституцій та церкви. Проте, враховуючи потреби, пов’язані із зростанням і концентрацією населення внаслідок промислового піднесення, а також враховуючи недоліки в існуючій освіті, держава дедалі більше вдавалася до втручання в навчання. До теперішнього часу це втручання обмежувалося фінансовою підтримкою місцевих і релігійних шкіл, їхнім загальним інспектуванням та педагогічним спрямуванням. Останнім часом, із прийняттям закону 1944 року, держава взяла на себе загальне управління освітою, залишивши автономію організаціям та інституціям, котрі підтримують школи”, – зазначав педагог [1, с. 134].

Демократична педагогічна політика, на відміну від інших, сприяє максимальному розвиненню природних можливостей всіх членів суспільства, незалежно від їхнього економічного становища, соціального стану, національної чи релігійної ознак. Вона орієнтується на контролювання суспільних суперечностей та допомогу нужденним особам; проводить у життя ідеї всезагальності, обов’язковості, ступневості та світськості освіти [1, с. 136].

Демократичними гаслами вважав Лоренсо Лузуріаґа педагогічні заклики про “рівні можливості” в США, про “уніфіковану школу” в Німеччині, “єдину школу” у Франції, “середню освіту для всіх” у Великій Британії [1, с. 137].

У фундаментальній праці “Історія освіти і педагогіки” (Буенос-Айрес, 1971) Л. Лузуріаґа пояснював, що виховання – це суспільне явище, яке сприяє підтриманню колективної єдності. В історії людства в різні часи, наприклад у Стародавніх Греції та Римі, система виховання зводилася, орієнтуючись передовсім на політичні фактори. “Виховання – то є невіддільний, істотний складник життя людського й суспільного, і воно існує від часу появи людини на землі”, – підкреслював педагог [2, с. 11].

Ідеї про політичну педагогіку знайшли відображення і в більш ранніх наукових публікаціях іспанського педагога. Так, у статті “Об’єднана школа” (*Monitor de la educacion comun*, 1922) Л. Лузуріага визначав концепт унітарної (єдиної) школи як політико-соціальний. На глибоке переконання іспанського педагога, упровадження унітарної школи сприятиме набуттю елементарної освіти та культурному піднесенню величезної народної маси [3, с. 305].

У програмних закликах багатьох сучасних політиків лунає гасло “єдиної школи”, зауважував педагог [3, с. 306].

У книзі “Єдина школа” (Мадрид, 1931) Л. Лузуріага стверджував, що концепт “єдина школа” має розумітися саме в соціально-педагогічному значенні, у значенні “втілення соціально-політичних вимог суспільства про народну освіту” [4, с. 23].

Таким чином, предмет політичної педагогіки осмислювався і піддавався аналізу Лоренсо Лузуріагою в різних наукових публікаціях. Розглядаючи політичну педагогіку як похідну від соціальної, іспанський науковець розмірковував про предмет політичної педагогіки саме в соціально-педагогічному контексті. Держава як інструмент суспільно-політичної дії, покликана генерувати й реалізовувати рішення задля підтримання та розвинення соціуму в цілому. В історії європейської цивілізації складно було би досягти вершин культурного піднесення без втручання держав в освітню сферу та проведення цілеспрямованої державної освітньої політики. Тож, політична педагогіка, ставлячи собі за мету вивчення засад державної освітньої політики та закономірностей розвинення освітньої сфери під політико-державним управлінням, сприятиме розширенню наукового уявлення про педагогічні феномени та процеси.

Література:

1. Luzuriaga L. *Pedagogia social y politica*. Buenos Aires: Ed. Losada S. A., 1958. 230 p.
2. Luzuriaga L. *Historia de la educacion y la pedagogia*. Buenos Aires: Ed. Losada, 1971. 282 p.

3. Luzuriaga L. Progresos de la organizacion escolar europea. La escuela unificada. *Monitor de la educacion comun*. 1922. № 597, año 40. P. 305–308.

4. Luzuriaga L. La escuela unica. Madrid: Publicaciones de la Revista de pedagogia, 1931. Vol. 2. 126 p.

УДК 343.9

Юридичні науки

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Заремблюк Г.В.,

*студентка юридичного факультету
Донецький національний університет
імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

Під час розслідування кримінальних правопорушень будь-якої категорії нерідко виникає необхідність у використанні спеціальних знань. Найбільш ефективною формою використання таких знань на досудовому слідстві є призначення судових експертиз. Почеркознавча експертиза виступає одним з основних досліджень, здатних вчасно і ефективно вирішити проблеми питання, що виникають під час провадження у процесах: адміністративних, господарських, кримінальних чи цивільних. Швидкість і ефективність вирішення складних завдань судочинства у тій чи іншій ситуації багато в чому залежить від рівня застосування сучасних технічних засобів, тактичних прийомів, а також усіх рекомендацій науки експертології.

Необхідність дослідження почерку для судових цілей зростає одночасно з посиленням потреб людської цивілізації. У даний час стали частіше проводитися почеркознавчі дослідження і від їх результату можуть залежати питання майна, свободи тощо. Завдання, що ставлять на вирішення, вимагає технічної досвідченості та спеціальних знань, які повинні бути науковим чином використані і застосовані.